

Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizler tarafından Osmanlı askerlerinin tutulduğu Myanmar ve Hindistan'daki esir kamplarındaki hayat hakkında yazdığım "Yüzde Biri Yüzde Yüz Yapmak" yazısı bazı okuyucularda şaşkınlık yarattı. Esirlik hayatı öyle sanıldığı kadar da kötü değildi demek! Hatta "İngilizlere esir olasım geldi" diye yazan arkadaşlar oldu. Ülkeden ülkeye uygulaması değişmekle birlikte esirlere nasıl davranılacağına kuralları vardır ve bunlar uluslararası bir örgüt olan Kızılhaç tarafından denetlenmektedir. Unutmamalıdır ki, savaşan taraflar, karşı tarafın askerlerini silah bırakıp kendilerine teslim olmaları için sürekli çağrılar çıkarmakta, propaganda yapmaktadırlar. Esirlere insanca muamele etmeleri, esir almaları kolaylaştırır. Bu durum göze alındığında her ordunun kendi askerine ne kadar ihtimam göstermesi gerektiği de ortaya çıkar. Asker aç ve çıplak bırakılıyor, üslerinden kötü muamele görüyorsa, erler niçin savaştıklarını anlamamışlarsa, daha doğrusu savaşın kendisi anlamsızsa karşı tarafa teslim olmalar o kadar artar. Osmanlı ordusundan büyük bir ordu demek olan 200.000 kişinin İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rus kuvvetlerine teslim olmasının ve esarete düşmesinin nedenlerini biraz bunlarda da aramak gerekir.

1916–1920 yılları arasında Hindistan'ın Belary kampında esir hayatı yaşayan 186. Alay Komutanı Yarbay Hasan Yetimi'nin verdiği 70 sayfalık rapor kamptaki esirlik hayatını bütün çıplaklığı ile ve Kızılhaç Heyeti, İngiliz veya Amerikan raporlarından daha ayrıntılı ve gerçekçi olarak vermektedir. Cemalettin Taşkıran'ın "Ana Ben Ölmedim" kitabındaki diğer raporlar gibi bu rapor da bize esirlik hayatı hakkında ibret verici ve düşündürücü bilgiler sunuyor. Bunun esası şudur: En iyi esaret hayatı, en kötü özgür hayattan daha iyi değildir. Rus esir kamplarındaki kadar kötü olmamakla birlikte İngiliz esir kamplarında da esirler için hayat pek kolay geçmemiştir.

Hapishanelerde olduğu gibi, esir kamplarında da hayatı iyileştirmek için esirlerin yapacağı şeyler vardır. Öte yandan her yerde, isterse esir kampı olsun, mücadele durmaz.

ESARET KOLAY DEĞİLDİR

Hasan Yetimi'nin raporunda verilen bilgilere göre, Hindistan'daki Belary kampında Türk esirleri bazı angarya işlerinde çalıştırılıyorlarmış. Esirler gruplar halinde mutfak ve çamaşırhanenin pis sularıyla pavyonların kullanılmış sularını dışarı akıtmak ve oradan genel suyoluyla uzaklaştırmak üzere karargâh içinde suyolları yapmışlar. Bu kanalları dezenfekte etmişler. Pislikleri demirden yapılmış arabalarla taşımışlar, yabancı otları yolup yakmışlar. Araziyi düzlemişler, yabancı otları ve faydasız ağaçları yolmuşlar. Binek ve yük hayvanlarını ahırlarından çıkarıp temizlemişler. Bu esirler ayrıca kampa getirilen esirlerin ve askerlerin yüklerini taşımakta, İngiliz subaylarının kaldıkları evlerin bahçelerini düzenlemekte kullanılmışlar. Bombay yöresinde tren yolunun toprak düzenlenmesinde, silah ve mühimmat fabrikası sağlam temel kazısı için ikişer tabur halinde çalıştırılan esirlere söz verilen gündeliğin tamamı verilmemiş.

İngilizler, temizlik işlerini ve çöp birikintilerini buna özgü çöp arabalarıyla çektirme işini de esir askerlere yaptırmışlar. Ancak ücretleri ödenmeyince esirler işi bırakmışlar ve öteki angarya işleri de yapmayacaklarını bildirmişler. Demek ki hangi koşullarda olursa olsun direnmek mümkün. Bu konuda direnen işçiler ikişer, üçer ay hapsedilmiş, direnen işçilere ön ayak olduğu gerekçesiyle Ahmet Çavuş üç yıl hapse mahkûm edilerek Madras Cezaevi'ne gönderilmiş. Olsun! Bu direnişin uzun vadede yararı olduğu kesin. Nitekim gelen müfettişler, bazı angarya işleri kaldırmak zorunda kalmışlar.

İşçiler, parasızlık yüzünden daha sonra az bir ücret ödendiği halde bu pis işleri yapmaya mecbur kalmışlar.

İngilizler, bin kadar işçiyi, 1918 yılı ortalarında toprak işyerinde çalıştırmak üzere Basra'ya

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 20 Eylül 2017 06:58 -

göndermişler.

ESİR KAMPINDA DİL ÖĞRENMEK

Sumarpur karargâhındaki Türk, Kürt ve Arap subaylardan bir kısmı, buraya Türkçe, Arapça ve Fransızca kitap getirtemedikleri için okuma ihtiyacını İngilizce kitaplardan gidermeye, bunun için İngilizce öğrenmeye karar vermişler. İşte size esir kampında yapılacak en iyi işlerden biri: Yabancı dil öğrenmek. Musullu Yüzbaşı Beşir Efendi'nin sağladığı kitap ve sözlüklerle İngilizceyi ondan öğrenmeye başlamışlar. Dört beş ay sonra İngilizceyi kendi kendilerine öğrenecek düzeye geldiklerinden Belary Karargâhına gelen subayların bir kısmı kitaplar getirtmiş. İngilizceyi kitaplardan öğrenmeye, bir kısmı da Fransızca ve Almanca kitaplar getirterek bu dilleri ilerletmeye başlamışlar.

Belary Kampı'nda Yüzbaşı Kâmil Efendi'nin girişimiyle bir İdman Yurdu kurulmuş. İngiliz ve Hintli askerlerle turnuvalar bile düzenlemişler.

Bu kampta, birbiri ardı sıra gelen esir subaylara hoş geldiniz çayı düzenleniyor, ara sıra da sağlığı koruma ve idman konularında konferanslar veriliyormuş. İdman Yurdu'nun 35 asıl, 150 fahrî üyesi varmış.

Dahası var:

On, on beş subay beş on çalgı aleti sağlayarak ara sıra onlarla eğlenmekteymiş. Asteğmen Razi Efendi, bir musiki derneği kurmuş. Bu dernek İngiliz askerlere bile konser vermiş. Bu konserlerden elde edilen para, yoksul esirlere yardımda kullanılacakmış. Ne yazık ki kampta iki zıt kutup oluşmuş, bunlar birbirleriyle sert bir mücadeleye girişmişler Püsküllü Bela, Köpük, Tulû (Doğuş), Kara Günler adlı el yazısı gazeteler çıkarılarak öteye beriye asılmaya başlamış. Çıkan kavgada bir kişi öldürülmüş. Bu da esirliğin yarattığı sinirlilikten olacak.

AİLELER PARA GÖNDEREMİYOR!

Esirlerin ancak yüzde beşine aileleri tarafından para gönderilmektedir. Yüzde beşi de sıhhiye erlerinden oldukları için İngilizlerden maaş almaktadır. Bu iki grubun geçim sıkıntısı yoktur. Subay hizmetinde görevlendirilenlere subaylarca aylık üç beş lira ya da daha fazlası verilmektedir. Bir kısmı da kahvecilik, yoğurtçuluk, tütüncülük gibi perakende alışverişlerle uğraşarak geçimlerini sağlamaktadır. Bunlar da bir yüzde on tutmaktadır. Geri kalan yüzde seksen hayatını güçlülük sürdürmektedir. Bazı erler, yiyeceklerini, bazılarıysa yeni verilen giyeceklerini satarak gelir elde etme etmekte, bunlarla şeker ve tütün ihtiyacını gidermektedir. Subaylar tarafından erlere yardım için oluşturulan kurullar ise yardım paralarını iki yarbayın başkanlığı döneminde kendi çıkarlarına kullanmıştır. Erler, daha orduda iken subayların, erlerin haklarına gözlerini diktiklerini, esirlikte de gelen yardım parasını kendi çıkarlarına kullandıklarını pek acıklı bir şekilde dile getirmekten çekinmemişlerdir.

MİLLÎ ONUR

Esir kampının polislerinden bazıları intikam ve düşmanlık duygularıyla bazı Türk esir erlere vurmuşlar, onları dövmüşler, fakat bu hareketleri karşılık görmüştür. Bu polisler bazen erlerden dayak bile yemişlerdir.

Raporda şöyle deniyor:

"Bu erlerin şiddetle cezalara çarptırılmalarına rağmen onurlarını ve ağırbaşlılıklarını korumaları, gerçekten anılmaya değer. Sözün kısası, esir erlerin sayısı beş bine yakın olduğu halde esirliğin devamı süresince aralarında sadece birkaç kavga ve yaralama olayından başka bir şey meydana gelmemiştir."

Rapordaki şu ifadeler de ilginçtir:

"İngilizlerin gözünde esir Osmanlı erlerinin, çavuş ve subaylardan daha fazla askerî duygu ve millî onurlarını korudukları açıktır."

MİLLÎ ONURU ESARETTE DE KORUMAK

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 20 Eylül 2017 06:58 -

Esir erlerin ulusal onurları neden daha yüksek acaba? Üzerinde düşünülecek bir husus. Yoksa yoksullukla onur arasında doğrudan bir bağ mı var...